

УДК 631:11

О. Є. Скуратова,
аспірант, ННЦ "Інститут аграрної економіки"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6785-9525>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.21.146

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ: ОБЛІК, АНАЛІТИКА ТА ОПОДАТКУВАННЯ

O. Skuratova,
Postgraduate student, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"

CLASSIFICATION AND CHARACTERISTICS OF LOGISTICS OPERATIONS IN THE AGRICULTURAL SECTOR: ACCOUNTING, ANALYTICS, AND TAXATION

У статті проведено дослідження класифікації та характеристики логістичних операцій в аграрній сфері з особливим акцентом на їхнє відображення в обліку, аналітиці та оподаткуванні. Проаналізовано основні етапи логістичних процесів, зокрема виробничу, складську, розподільчу та зворотну логістику, та їх вплив на ефективність управління підприємством. Встановлено, що правильне відображення логістичних витрат у фінансовій звітності дозволяє оптимізувати собівартість продукції, підвищити фінансову прозорість і знизити податкове навантаження. Використання аналітичних інструментів, таких як ABC-аналіз та XYZ-аналіз, дозволяє виявити шляхи оптимізації витрат на логістику та покращити управління ресурсами. Особливу увагу приділено інтеграції логістичних операцій із сучасними системами фінансового обліку та автоматизації облікових процесів. У статті також окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій і екологічних підходів у логістику аграрних підприємств для підвищення їхньої конкурентоспроможності.

In this article, an in-depth classification and characterization of logistics operations in the agricultural sector are proposed, with a focus on their integration into accounting analytics and taxation frameworks. The critical stages of logistics processes, such as production logistics, warehousing, distribution, and reverse logistics, are highlighted, along with their direct impact on enterprise management and operational efficiency. It is proposed that accurate representation of logistics costs in financial reporting can optimize product costs, enhance financial transparency, and reduce tax liabilities. The use of analytical tools such as ABC and XYZ analysis is recommended to help businesses identify opportunities to streamline logistics expenses, improve resource management, and optimize financial outcomes.

Additionally, the adoption of modern digital technologies to automate logistics processes, improve accounting accuracy, and foster sustainability in operations is advocated. These innovations are deemed crucial for addressing the increasing demand for eco-friendly logistics solutions and enhancing the competitiveness of agricultural enterprises. Practical recommendations are provided for optimizing logistics cost management, refining tax planning strategies, and integrating logistics operations into comprehensive financial systems.

It is also proposed that the implementation of these strategies will not only reduce operational costs but also improve decision-making processes, enabling agricultural enterprises to maintain a competitive advantage in both domestic and international markets. Furthermore, it is suggested that adopting integrated approaches to logistics and financial reporting will promote sustainability and support long-term growth by aligning with global trends towards more transparent and environmentally responsible business practices. Future research is recommended to explore the long-term impacts of digital transformation in agricultural logistics, particularly in enhancing sustainability and operational resilience. The application of blockchain technology, artificial intelligence, and other emerging tools is expected to further revolutionize logistics practices by increasing traceability, reducing inefficiencies, and promoting eco-friendly logistics solutions.

Ключові слова: логістичні операції, аграрний сектор, облік, оптимізація витрат, цифрові технології, конкурентоспроможність, ERP-системи.

Key words: logistics operations, agricultural sector, accounting, cost optimization, digital technologies, competitiveness, ERP systems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Логістичні операції в аграрній сфері вимагають впровадження комплексних підходів до обліку та оподаткування, що охоплюють управління ресурсами, транспортування, зберігання та реалізацію сільськогосподарської продукції. Особливість аграрної логістики полягає в її сезонному характері, швидкопсувності продукції та високій залежності від умов зберігання і транспортування, що вимагає точного відображення відповідних витрат у фінансовій звітності та їхньої відповідності вимогам податкового законодавства. Актуальність проблеми зумовлена зростаючою потребою в адекватному відображенні логістичних витрат у бухгалтерському обліку та забезпеченні правильного оподаткування цих операцій. Вирішення проблеми передбачає розробку ефективних моделей обліку, які дозволять аграрним підприємствам не лише оптимізувати витрати, але й забезпечити дотримання податкових вимог. Це сприятиме підвищенню прозорості обліку логістичних витрат, їхньому коректному оподаткуванню, що, в свою чергу, зміцнить фінансову стійкість аграрних підприємств, знизить податкові витрати, оптимізує логістичні процеси та підвищить їх конкурентоспроможність на національному і міжнародному рівнях.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В останні роки багато вітчизняних та іноземних авторів звернули увагу на проблеми обліку та оподаткування логістичних операцій в аграрній сфері. Є.В. Крикавський і Н.І. Чухрай [1] досліджують питання оптимізації логі-

тики в аграрному секторі України та її податкове навантаження. І.В. Волкова [2] аналізує методи оптимізації обліку витрат на логістику в аграрних підприємствах, щоб знизити податкові зобов'язання. О.М. Мних [3] фокусується на автоматизації облікових процесів відповідно до чинного податкового законодавства, а С.О. Лапко [4] вивчає податковий облік транспортування і зберігання продукції. Іноземні автори, такі як Christoph Schmidt [5], Sarah Blackstone [6], Jean-Pierre Boffey [7] та Li Ming [8], досліджують міжнародний аспект, зокрема податкове планування, вплив автоматизації на облік логістики, гармонізацію податкових політик у ЄС та цифровізацію аграрних ланцюгів постачання. Ці роботи є важливими для подальших досліджень та оптимізації обліку і податкового планування в аграрній логістиці. Загалом, огляд сучасних досліджень свідчить про те, що проблеми обліку та оподаткування логістичних операцій в аграрній сфері залишаються актуальними та вимагають подальшого вдосконалення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного дослідження є узагальнення трактування понять логістичних операцій в аграрній сфері з акцентом на їх класифікацію та характеристики, а також на їх відображення у системах обліку, аналітики та оподаткування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Логістика — це інтегрована система управління потоками матеріальних, інформаційних, фінансових і трудових ресурсів, яка забезпечує оптимізацію процесів постачання, зберігання, транспортування та збуту продукції з урахуванням потреб ринку та специфіки діяльності

ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ ЛОГІСТИКУ

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"

Визначають облік логістичних витрат, як от транспортні, складські та амортизацію обладнання. П(С)БО 16 "Витрати" регулює їх відображення у фінансовій звітності

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)

Ці кодекси регулюють договори перевезення, зберігання та постачання, встановлюючи правові основи для документування логістичних операцій.

Податковий кодекс України

Регулює облік і контроль логістичних операцій у зовнішньоекономічній діяльності, визначає порядок митного оформлення та переміщення товарів через кордон

Закон України "Про транспорт"

Регулює облік і контроль імпорту, експорту, транзиту та міжнародних перевезень у зовнішньоекономічній діяльності

Закон України "Про ліцензування видів господарської діяльності"

Визначає загальні принципи бухгалтерського обліку, включаючи облік витрат на транспортування, зберігання та логістичні операції, важливі для фінансової звітності.

Стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО)

Забезпечують прозоре визнання витрат і доходів, розкривають фінансові ризики логістики, регулюють точне відображення витрат на транспортування, зберігання та розподіл товарів

Господарський кодекс України та Цивільний кодекс України

Регулює оподаткування поста-чання товарів, транспортних послуг та логістичних витрат, включаючи відшкодування ПДВ при експорті/імпорті й облік митних операцій

Митний кодекс України

Визначає правові основи перевезення товарів, регулює ліцензування, відповідальність перевізників та порядок транспортних операцій

Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність"

Визначає вимоги до ліцензування окремих видів логістичних операцій, таких як міжнародні перевезення та митне оформлення товарів.

Рис. 1. Законодавство України, що регулює логістику

Джерело: узагальнено автором [10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19].

підприємств. У контексті аграрної сфери логістика є критично важливим компонентом, оскільки сільськогосподарська продукція характеризується високою чутливістю до факторів часу, сезонністю, швидкопсувністю та необхідністю дотримання стандартів якості на кожному етапі ланцюга постачання.

Логістика в аграрному секторі передбачає використання теорії управління ланцюгами постачання та методів аналітики для прийняття стратегічних, тактичних і операційних рішень. Зокрема, в умовах цифрової економіки актуальним є впровадження інформаційно-аналітичних систем, таких як ERP (Enterprise Resource Planning — планування ресурсів підприємства) та CRM (Customer Relationship Management — системи управління відносинами з клієнтами), що дозволяють здійснювати комплексний облік логістичних операцій та аналіз ефективності кожного етапу. Важливим аспектом є управління запасами, яке включає прогнозування обсягів виробництва та споживання, облік витрат на зберігання продукції, контроль за обігом товарів і моніторинг фінансових результатів підприємства.

Аналітичний підхід до логістики в аграрній сфері спрямований на виявлення оптимальних шляхів мінімізації витрат і втрат, зокрема шляхом впровадження цифрових технологій для аналізу великих даних і прогнозування попиту. Використання аналітичних інструментів, таких як ABC-аналіз та XYZ-аналіз, дозволяє

класифікувати продукцію за рівнем попиту та витрат, що сприяє ефективнішому управлінню запасами і зменшенню логістичних ризиків [1, 2].

Важливим аспектом є також облік логістичних витрат у структурі собівартості продукції. Це вимагає чіткого контролю за всіма процесами — від закупівлі сировини до доставки кінцевої продукції на ринок. Аналіз витрат у логістиці дозволяє виявити найбільш затратні елементи ланцюга постачання та розробити стратегії щодо їх оптимізації. У сучасних умовах аграрні підприємства все частіше використовують технології управління логістикою, такі як блокчейн, хмарні обчислення та інші для забезпечення прозорості ланцюгів постачання та підвищення довіри з боку споживачів [1, 9].

Таким чином, логістика в аграрній сфері — це багатовимірний процес, який потребує точного обліку та аналітичного підходу для досягнення оптимальної ефективності та конкурентоспроможності підприємств в умовах цифрової трансформації економіки.

В Україні низка законодавчих актів регулює взаємовідносини та правила у сфері логістики (рис. 1).

Логістичні операції в аграрній сфері охоплюють весь ланцюг постачання, від забезпечення виробництва необхідними ресурсами до доставки готової продукції кінцевим споживачам, і можуть бути класифіковані за кількома напрямками відповідно до особливостей кожного ета-

Рис. 2. Класифікація логістичних операцій в аграрній сфері

Джерело: узагальнено автором.

пу. Виробнича логістика забезпечує постачання ресурсів для сільськогосподарського виробництва, тоді як логістика збору врожаю відповідає за організацію збирання і транспортування продукції. Складська логістика спрямована на управління запасами та їх належне зберігання, а розподільча логістика забезпечує оптимальну доставку продукції до ринків збуту. Зворотна логістика включає процеси повернення та утилізації матеріалів і товарів. Особливості аграрної продукції, такі як сезонність, обмежений термін зберігання та вимоги до транспортування, визначають специфіку логістичних операцій на кожному етапі.

Виробнича логістика є першою і надзвичайно важливою ланкою в аграрній логістиці, оскільки забезпечує підприємства всім необхідним для початку та підтримання виробничого процесу. Цей етап включає постачання ресурсів: насіння, добрив, техніки, палива, та інших матеріальних елементів. Важливою частиною цієї фази є вибір надійних постачальників, організація логістичних операцій з доставки ресурсів на підприємство та контроль за їхньою якістю. Також цей етап передбачає внутрішньогосподарські логістичні процеси, включаючи переміщення техніки, матеріалів і персоналу в межах агропідприємства, що дозволяє оптимізувати внутрішні логістичні витрати. В обліку витрати на постачання ресурсів (насіння, добрив,

техніка) відображаються як матеріальні витрати, що включаються до собівартості продукції згідно з П(С)БО 9 "Запаси"[19]. Такі витрати можуть бути капіталізовані як частина запасів до моменту їх використання. У бухгалтерському обліку Надходження матеріальних ресурсів (насіння, добрива, техніка) відображається на рахунках Дт 20 "Виробничі запаси" / 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети" (МШП) та Кт 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками", а списання на виробничі потреби на рахунках Дт 23 "Виробництво" та Кт 20 "Виробничі запаси" / 22 "МШП".

Другий етап — це логістика збору врожаю, яка охоплює операції зі збирання, первинної обробки та транспортування сільськогосподарської продукції. На цьому етапі важливим є своєчасне транспортування продукції з полів до складів або переробних підприємств, що вимагає точного планування маршрутів і вибору оптимальних транспортних засобів. Враховуючи сезонний характер аграрної продукції та її швидкопсувність, контроль умов транспортування, таких як температура і вологість, є важливою складовою забезпечення якості продукції до моменту її зберігання або реалізації. Логістика збору врожаю передбачає витрати на транспортування та первинну обробку сільськогосподарської продукції, які можуть бути включені до собівартості продукції або врахо-

вані як окремі витрати на збут, залежно від етапу логістичного процесу. Зокрема, витрати на транспортування продукції до складів часто трактуються як витрати на підготовку продукції до реалізації. Це включає такі операції, як переміщення зібраного врожаю з полів до місць тимчасового зберігання або на переробні підприємства. У бухгалтерському обліку ці витрати відображаються на різних рахунках залежно від характеру транспортування. Якщо процес транспортування є частиною внутрішнього виробничого циклу, витрати на транспортування можуть бути віднесені на дебет рахунку 23 "Виробництво". У випадку, коли транспортування пов'язане з доставкою продукції до місць реалізації, такі витрати відображаються як витрати на збут і списуються на дебет рахунку 93 "Витрати на збут". Джерела витрат можуть включати зовнішні послуги з транспортування, які обліковуються через кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками", або внутрішні витрати на оплату праці працівників, які забезпечують транспортування, що відображаються на кредиті рахунку 66 "Розрахунки з оплати праці". Це забезпечує повне та точне відображення всіх витрат, пов'язаних зі збором і транспортуванням врожаю, у фінансовій звітності підприємства [18, 19].

Складська логістика — наступний етап логістичного ланцюга, який включає організацію зберігання продукції. Особливістю цього етапу є забезпечення належних умов зберігання сільськогосподарських товарів, особливо для продукції з обмеженим терміном придатності. Складські процеси передбачають управління запасами на складах, зокрема використання холодильних приміщень, зерносховищ та інших спеціалізованих складів. Важливим аспектом є постійний моніторинг умов зберігання, щоб мінімізувати втрати продукції та уникнути псування. На цьому етапі часто застосовуються аналітичні моделі для оптимізації управління запасами, які допомагають прогнозувати потреби ринку і попереджати дефіцит або надлишок продукції. Складська логістика передбачає витрати на зберігання продукції, які необхідно відображати в бухгалтерському обліку залежно від характеру операцій. Важливо розрізняти витрати, пов'язані з тимчасовим зберіганням продукції, що входить до собівартості, і витрати на зберігання готової продукції, що відносяться до витрат на збут. Це дає змогу забезпечити коректне відображення витрат у фінансовій звітності, що є важливим для управління логістичними процесами на підприємстві.

Якщо зберігання продукції є частиною виробничого процесу і продукція ще не готова до реалізації, витрати на утримання складу відображаються на дебеті рахунку 23 "Виробництво". У випадках, коли зберігання стосується готової продукції, витрати класифікуються як витрати на збут і відображаються на дебеті рахунку 93 "Витрати на збут". Якщо послуги зі зберігання надаються зовнішньою компанією, то витрати обліковуються через кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками". У разі, коли зберігання організоване власними силами підприємства, витрати списуються на кредит рахунку 91 "Загальновиробничі витрати". Такий підхід до обліку складських витрат забезпечує точне відображення логістичних процесів та дозволяє підприємству ефективно управляти витратами на зберігання продукції [18, 19].

Далі, розподільча логістика відповідає за доставку готової продукції до кінцевого споживача або точок реалізації. Цей процес охоплює організацію перевезення продукції до супермаркетів, переробних підприємств або на експортні ринки. Важливою складовою є планування оптимальних маршрутів доставки, забезпечення швидкої та надійної доставки продукції до споживачів, а також контроль умов транспортування. Успішна розподільча логістика значною мірою залежить від правильного вибору каналів збуту і своєчасного реагування на зміни ринкових умов, що допомагає аграрним підприємствам мінімізувати витрати на транспортування та покращити обслуговування клієнтів.

Розподільча логістика охоплює всі процеси, пов'язані з доставкою готової продукції до кінцевих споживачів або до точок збуту, і є важливою складовою витрат на збут. Згідно з П(С)БО 16 "Витрати", такі витрати враховуються в періоді їх виникнення і включають транспортні витрати, витрати на страхування продукції, а також комісійні витрати, що пов'язані з дистрибуційними операціями. Це важливий аспект управління логістичними процесами, оскільки від правильного відображення цих витрат залежить точність фінансової звітності підприємства [18, 19].

В бухгалтерському обліку витрати на транспортування готової продукції до клієнтів або точок збуту відображаються на дебеті рахунку 93 "Витрати на збут", що дозволяє враховувати їх безпосередньо в операційних витратах компанії. Якщо транспортування здійснюється зовнішньою транспортною компанією, ці витрати списуються на кредит рахунку 63 "Роз-

Таблиця 1. Аналітична оцінка логістичних процесів

Логістична операція	Основні витрати	Метод оцінки	Ключові показники ефективності (KPI)
Виробнича логістика	Витрати на закупівлю ресурсів, транспортування сировини	ABC-аналіз прогнозування	Витрати на одиницю продукції, час виконання операцій
Логістика збору врожаю	Транспортування, первинна обробка	Порівняльний аналіз план/факт	Вартість транспортування, кількість збережених втрат
Складська логістика	Витрати на зберігання продукції	XYZ-аналіз, порівняльний аналіз	Рівень запасів, час зберігання, втрати від псування
Розподільча логістика	Витрати на доставку продукції	Вартісний аналіз	Вартість доставки, час доставки, обсяг продажів
Зворотна логістика	Витрати на утилізацію, переробку	Аналіз витрат/вигод	Вартість утилізації, кількість повернень

Джерело: побудовано автором.

рахунки з постачальниками та підрядниками". У разі, коли транспортування забезпечується власними ресурсами підприємства, витрати на оплату праці працівників, зайнятих у процесі транспортування, відображаються на кредиті рахунку 66 "Розрахунки з оплати праці". Таким чином, відображення витрат на розподільчу логістику забезпечує прозорість облікових операцій та дозволяє точно оцінювати витрати на доставку продукції у фінансовій звітності підприємства.

Нарешті, зворотна логістика відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку аграрних підприємств. Цей етап охоплює процеси повернення невикористаної або зіпсованої продукції, упаковки та інших матеріалів для повторного використання або утилізації. Зворотна логістика також включає переробку відходів виробництва, що сприяє мінімізації витрат і покращенню екологічних показників діяльності підприємства. Зворотна логістика передбачає витрати, пов'язані з поверненням товарів або упаковки, які можуть бути спрямовані на переробку або утилізацію. Такі витрати можуть стосуватися як операційної діяльності підприємства, так і бути відокремленими в обліку як окрема стаття витрат. Наприклад, якщо повернена упаковка підлягає повторному використанню, витрати на її повернення та обробку відображаються на дебеті рахунку 20 "Виробничі запаси". Якщо переробка або утилізація здійснюється зовнішньою організацією, вартість цих послуг списується на кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" [18, 19].

У випадку, коли переробка або утилізація здійснюється власними силами підприємства,

відповідні витрати відображаються на дебеті рахунку 91 "Загальновиробничі витрати", що дозволяє враховувати ці витрати в загальній структурі операційної діяльності підприємства. Якщо ж переробку або утилізацію здійснюють сторонні підрядники, їхні послуги також обліковуються через кредит рахунку 63. Такий підхід до відображення витрат на зворотну логістику забезпечує точний облік витрат на повернення товарів або упаковки, що є важливою частиною загального управління логістичними процесами підприємства.

Узагальнюючи, логістичні операції в аграрній сфері є багаторівневим процесом, що вимагає ретельного планування і ефективного управління на кожному етапі — від постачання ресурсів до доставки готової продукції споживачеві. Ефективна логістика сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зниженню витрат та забезпеченню високої якості продукції.

Відображення логістичних операцій в аналітиці є критичним аспектом управління аграрними підприємствами, оскільки дозволяє забезпечити прозорість і точність даних для прийняття управлінських рішень. Аналітика логістичних процесів зосереджується на оцінці ефективності витрат на транспортування, зберігання, переробку та утилізацію продукції, а також на прогнозуванні потреб у ресурсах та оптимізації логістичних ланцюгів. Аналітичні інструменти, такі як ABC-аналіз, XYZ-аналіз та методи прогнозування, сприяють визначенню найважливіших елементів логістики, що потребують оптимізації.

Одним з ключових аналітичних підходів є порівняння фактичних витрат з плановими по-

Таблиця 2. Систематизація логістичних операцій у розрізі їх впливу на оподаткування

Логістична операція	Тип витрат	Податковий облік	Вплив на податки (прибуток/ПДВ)
Виробнича логістика	Витрати на транспортування, закупівлю ресурсів	Включаються до собівартості	Зменшують базу оподаткування податку на прибуток
Логістика збору врожаю	Транспортування продукції	Операційні витрати	Включаються до валових витрат, знижують оподатковуваний прибуток
Складська логістика	Зберігання продукції	Операційні витрати або витрати на збут	Зменшують оподатковуваний прибуток
Розподільча логістика	Транспортування до клієнтів	Операційні витрати	Враховуються у витратах, впливають на зменшення податку
Зворотна логістика	Утилізація, переробка	Загальновиробничі витрати або окрема стаття витрат	Зменшують базу оподаткування прибутку

Джерело: побудовано автором.

казниками. Це дозволяє виявляти відхилення, аналізувати їх причини та вживати заходів для оптимізації витрат. Також важливим є аналіз структури логістичних витрат, що допомагає визначити, які витрати є найбільш значними та які можна оптимізувати без шкоди для якості продукції чи обслуговування (табл. 1).

Такий підхід до аналітичної оцінки логістичних процесів дозволяє не тільки оцінювати ефективність кожного етапу, але й розробляти стратегії для оптимізації витрат і підвищення рентабельності підприємства. Відображення логістичних операцій у аналітиці сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами, знижує ризики та покращує загальну конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Відображення логістичних операцій в оподаткуванні є важливим аспектом фінансового управління аграрними підприємствами, оскільки правильне і точне відображення витрат на логістику безпосередньо впливає на розмір оподаткованого прибутку та податкові зобов'язання підприємства. Логістичні витрати, такі як витрати на транспортування, зберігання продукції, утилізацію та переробку, можуть зменшувати оподатковуваний прибуток, якщо вони правильно відображені у податковій звітності.

Згідно з чинним податковим законодавством України, витрати на логістичні операції, пов'язані з виробництвом продукції, можуть бути включені до собівартості і тим самим знижувати базу оподаткування прибутку. Витрати на збут (транспортування продукції до кінцевих споживачів або зберігання готової продукції) відображаються як операційні витрати і також враховуються при розрахунку

податкових зобов'язань. Важливим аспектом є правильне класифікування витрат, оскільки витрати, пов'язані з утилізацією або переробкою, можуть бути віднесені до загальновиробничих витрат або відображатися як окрема стаття витрат (табл. 2).

Таким чином, відображення логістичних операцій у податковій звітності дозволяє аграрним підприємствам оптимізувати свої податкові зобов'язання. Правильне віднесення витрат до відповідних категорій, а також використання податкових пільг сприяє зниженню податкового навантаження та підвищенню фінансової ефективності підприємств. Аналіз витрат та їх вплив на оподаткування є важливою складовою управління логістичними процесами, що дозволяє не лише зменшити витрати, але й сприяти фінансовій стійкості аграрного сектору.

Характеристика логістичних операцій в аграрній сфері визначається специфікою сільськогосподарської продукції та процесів її виробництва, зберігання і транспортування. Логістика в аграрному секторі охоплює весь ланцюг поставок — від постачання сировини і матеріалів для вирощування до доставки готової продукції споживачам або на переробні підприємства. Однією з головних характеристик є сезонність, що вимагає підвищеної інтенсивності логістичних процесів під час збору врожаю, коли обсяги виробництва різко зростають, і виникає потреба у швидкій організації транспортування та зберігання.

Ще однією важливою характеристикою є швидкоплинність продукції, яка потребує особливого підходу до зберігання та транспортування. Для забезпечення оптимальних умов

зберігання часто використовуються спеціалізовані склади, такі як холодильники та зернохранилища, що дозволяють підтримувати належний температурний режим і вологість. У транспортних операціях важливо враховувати не лише час доставки, але й тип транспорту, який забезпечує збереження якості продукції під час перевезення. Це вимагає використання сучасних систем моніторингу умов зберігання, що є ключовим елементом холодного ланцюга постачання (cold chain).

Крім того, управління логістичними операціями в аграрній сфері має враховувати великі обсяги перевезень. Для оптимізації транспортування та мінімізації витрат важливо ретельно планувати маршрути, використовувати різні види транспорту (мультимодальні перевезення), а також забезпечувати інтеграцію з іншими етапами ланцюга постачання. Ефективна логістика дозволяє знижувати витрати на транспортування і складування, що особливо важливо в умовах конкуренції на ринку.

Важливу роль відіграє також управління запасами, яке передбачає постійний моніторинг кількості продукції на складах, її обертання та своєчасне оновлення. Це сприяє зменшенню витрат через псування або нестачу продукції. У цьому контексті застосовуються такі аналітичні інструменти, як ABC-аналіз і XYZ-аналіз, які допомагають класифікувати запаси за важливістю та стабільністю попиту.

Значну увагу приділяють також розподільчій логістиці, що охоплює доставку продукції до кінцевих споживачів. Тут важливо забезпечити правильний вибір каналів дистрибуції, оптимізувати час і витрати на транспортування та гарантувати, що продукція зберігає свою якість до моменту її передачі споживачеві.

Таким чином, логістичні операції в аграрній сфері мають свою специфіку, яка полягає у необхідності швидкого реагування на сезонні коливання виробництва, забезпеченні належних умов для зберігання і транспортування продукції, оптимізації процесів управління запасами та розподілу, а також мінімізації логістичних витрат при збереженні високої якості товарів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Логістичні операції є надзвичайно важливими як для діяльності підприємства, так і для держави в цілому. У результаті проведеного дослідження було узагальнено класифікацію та характеристики логістичних операцій в аг-

рарній сфері з акцентом на облік, аналітику та оподаткування. По-перше, розроблена класифікація логістичних операцій, що охоплює всі етапи логістичного ланцюга — від виробничої та складської до розподільчої та зворотної логістики. Це дозволяє підприємствам комплексно оцінювати всі процеси, пов'язані з постачанням, транспортуванням та зберіганням продукції, що сприяє оптимізації управління логістикою.

По-друге, дослідження виявило важливість правильного відображення логістичних витрат у фінансовій звітності. Запропоновані методики розмежування витрат на зберігання, транспортування та переробку дозволяють аграрним підприємствам точніше відображати логістичні витрати у собівартості продукції та операційних витратах, що, у свою чергу, сприяє покращенню облікових процесів і зниженню податкового навантаження.

Третім важливим аспектом стало звернення уваги на використання аналітичних інструментів, таких як ABC-аналіз та XYZ-аналіз, що дозволяють підприємствам ефективно оцінювати витрати на кожному етапі логістичних операцій і виявляти можливості для оптимізації. Ці аналітичні підходи допомагають аграрним підприємствам знижувати загальні логістичні витрати та підвищувати ефективність управління ресурсами, що є важливим елементом для підвищення рентабельності та покращення фінансової стійкості підприємств.

Щодо оподаткування, дослідження показало, що правильне класифікування та відображення логістичних витрат у податковій звітності допомагає знизити податкове навантаження на підприємства. Запропоновані підходи дозволяють оптимізувати податкові зобов'язання через ефективне використання податкових пільг, що особливо важливо для підприємств, які здійснюють експортно-імпортні операції.

Крім того, важливе впровадження цифрових технологій у логістичні процеси для автоматизації облікових операцій та підвищення точності даних. Інтеграція сучасних ERP-систем сприяє покращенню прозорості обліку логістичних витрат і загальної фінансової стійкості підприємства.

Перспективними напрямками подальших досліджень у цій галузі є вивчення впливу цифровізації на логістичні процеси, розробка нових підходів до податкового планування, впровадження екологічно сталих практик у логістику, а також створення галузевих стандартів для обліку логістичних витрат у аграрному секторі.

Це дозволить не тільки підвищити ефективність управління логістичними процесами, але й забезпечити конкурентоспроможність аграрних підприємств на сучасному ринку.

Література:

1. Крикавський Є.В., Чухрай Н.І. і Фролова Л.В. Логістика в аграрному секторі: теорія та практика. Київ: Наукова думка, 2021. 320 с.
2. Волкова І.В. Облік логістичних витрат на аграрних підприємствах. Журнал "Економіка та підприємництво", 2020, № 4. С. 45—52.
3. Мних О.М. Автоматизація облікових процесів в аграрному секторі. Житомир: ЖНАЕУ, 2020. 250 с.
4. Лапко С.О. Податковий облік витрат на транспортування аграрної продукції. Фінанси України, 2021, № 3. С. 25—30.
5. Schmidt, C. Tax Planning and Its Impact on Agricultural Logistics Operations. *Journal of Logistics and Supply Chain Management*, 2021, Vol. 13, No 2, pp. 45—58.
6. Blackstone, S. Automated Inventory Systems and Their Effect on Tax Burden in Agriculture. *Agricultural Economics Review*, 2020, Vol. 15, No 4, pp. 78—85.
7. Boffey, J.-P. Harmonization of Tax Policies in the EU Agricultural Logistics. *European Economic Integration Journal*, 2021, Vol. 12, No 3, pp. 20—33.
8. Ming, L. Digitalization of Agricultural Supply Chains and Tax Optimization in China. *Journal of Agricultural Finance*, 2020, Vol. 9, No 2, pp. 65—74.
9. Guner, E., Son-Turan, S. Blockchain Technology and Sustainability in Supply Chains and Logistics: A Mixed Method Approach. *Logistics*, 2022, Vol. 6, No. 4, p. 85. Available at: <https://doi.org/10.3390/logistics6040085> (дата звернення 12.07.2024).
10. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011, № 13—14, № 15—16, № 17, ст.112. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 19.09.2024 р.).
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999, № 40, ст. 365. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 19.09.2024 р.).
12. Цивільний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003, № 40—44, ст.356. Дата оновлення: 03.09.2024. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

13. Господарський кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003, № 18, № 19—20, № 21—22, ст.144. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

14. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994, № 51, ст.446. Дата оновлення: 28.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

15. Митний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012, № 44—45, № 46—47, № 48, ст.552. Дата оновлення: 27.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

16. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. Відомості Верховної Ради України УРСР. 1991, № 29, ст. 377. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

17. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015, № 23, ст.158. Дата оновлення: 02.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

18. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Мінфін України; Наказ, Положення від 31.12.1999 № 318. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> дата звернення: 19.09.2024 р.).

19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Мінфін України; Наказ, Положення від 20.10.1999 № 246. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 19.09.2024 р.).

References:

1. Krykavskiy, Ye.V., Chukhrai, N.I. and Frolova, L.V. (2021), *Lohistyka v ahrarnomu sektori: teoriia ta praktyka* [Logistics in the agricultural sector: theory and practice], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
2. Volkova, I.V. (2020), "Accounting for Logistics Costs in Agricultural Enterprises", *Journal "Economics and Entrepreneurship"*, vol. 4, pp. 45—52.
3. Mnykh, O.M. (2020), *Avtomatyzatsiia oblikovykh protsesiv v ahrarnomu sektori*.

[Automation of Accounting Processes in the Agricultural Sector.], ZHNAEU, Zhytomyr, Ukraine.

4. Lapko, S.O. (2021), "Tax Accounting for Transportation Costs of Agricultural Products", Finance of Ukraine, Vol. 3, pp. 25—30.

5. Schmidt, C. (2021), "Tax Planning and Its Impact on Agricultural Logistics Operations", Journal of Logistics and Supply Chain Management, Vol. 13, No 2, pp. 45—58.

6. Blackstone, S. (2020), "Automated Inventory Systems and Their Effect on Tax Burden in Agriculture", Agricultural Economics Review, Vol. 15, no. 4, pp. 78—85.

7. Boffey, J.-P. (2021), "Harmonization of Tax Policies in the EU Agricultural Logistics", European Economic Integration Journal, Vol. 12, No 3, pp. 20—33.

8. Ming, L. (2020), "Digitalization of Agricultural Supply Chains and Tax Optimization in China", Journal of Agricultural Finance, Vol. 9, No 2, pp. 65—74.

9. Guner, E., Son-Turan, S. (2022), "Blockchain Technology and Sustainability in Supply Chains and Logistics: A Mixed Method Approach", Logistics, Vol. 6, No. 4, p. 85. <https://doi.org/10.3390/logistics6040085>.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 19 Sep. 2024).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On book-keeping and financial accountability in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 19 Sep. 2024).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Civil Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 19 Sep. 2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Economic Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 19 Sep. 2024).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), Law of Ukraine "About Transport", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр> (Accessed 19 Sep. 2024).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), "Customs Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (Accessed 19 Sep. 2024).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), Law of Ukraine "On Foreign Economic Activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (Accessed 19 Sep. 2024).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), Law of Ukraine "On Licensing of Economic Activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (Accessed 19 Sep. 2024).

18. The Ministry of Finance of Ukraine (2000), "National position. (accounting standard) 16 "Expenses", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (Accessed 19 Sep. 2024).

19. The Ministry of Finance of Ukraine (1999), "National position. (accounting standard) 9 "Inventories", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (Accessed 19 Sep. 2024).

Стаття надійшла до редакції 11.10.2024 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292